

Olje- og energidepartementet

Deres ref: 19/511

Oslo 17.09.19

Høringsuttale fra fagforeningen Naturviterne til *Nasjonal ramme for vindkraft*

Bakgrunn

NVE la 1.april frem forslag til «Nasjonal ramme for vindkraft». Forslaget omfatter 13 områder pekt ut som mulige utbyggingsområder. Forslaget til plan har møtt bred motstand fra flere miljøer, både blant fagfolk, lag og organisasjoner, innbyggere og politikere.

Urørt fjell- og kystnatur er et unikt gode for alle i Norge, og vi er i en særstilling i Europa. Mulig vindkraftutbygging i flere av områdene nasjonal ramme foreslår har utløst berettiget uro for at hittil urørt fjell- og kystnatur ødelegges, og uerstattelige naturverdier går tapt. Blant annet med bakgrunn i at naturverdier er mangelfullt vektet og metodikk for å vurdere verdi ikke er anvendt når konsesjonssøknader er innvilget.

Alle former for kraftutbygging inkludert tilhørende infrastruktur, det være seg vannkraftutbygging, kraftlinjer, tilførselsveier eller vindturbiner, setter spor i landskapet som er synlige, forbruker natur og berører leveområder for arter og biologisk mangfold.

Dimensjonene over vindkraftanleggene og irreversible naturinngrep gjør at dette i større grad enn annen utbygging i landskapet får store negative fotavtrykk.

Oppsummering vår uttale:

- **Naturviterne sier nei til videre massiv utbygging av landbasert vindindustri i norsk natur.**
- Potensiale for energieffektivisering må utnyttes bedre.
- Norge må prioritere opprusting av eksisterende vannkraftanlegg.
- Potensialet for bruk av eksisterende bygninger til solenergi må utnyttes og stimuleres gjennom mer støtte fra Enova og bedre skatteregime.
- Naturviterne ser behovet for en nasjonal ramme for vindkraft. Det kan gi nødvendige avklaringer og forutsigbarhet for natur, næring og lokalmiljø.
- Naturverdier og artsmangfold må vektas langt høyere enn i dag ved vindkraftsøknader.
- Naturkartlegging og registreringer må gjøres over et lengre tidsrom, fortrinnsvis i alle årstider.
- Konsekvensene ved eksisterende vindkraftverk og de under bygging må evalueres samlet før nye konsesjoner gis.
- Det må stilles krav om klimaregnskap for naturinngrep ved utredninger av vindkraftanlegg.
- Det miljøfaglige grunnlaget for allerede gitte vindkraftkonsesjoner som ikke er igangsatt må vurderes på nytt.
- Naturfaglig kompetanse må styrkes i forvaltningen, inkludert i OED og NVE.
- Flytende vindkraft til havs må utvikles og utredes.

Vi trenger en nasjonal ramme vindkraft

Flere aktører har undervegs i pågående høring tatt til orde for å «droppe» nasjonal ramme for vindkraft, fordi den ikke demper konfliktnivået tilstrekkelig. Naturviterne mener dette er en underlig og uheldig tilnærming til en pågående høring. Det kan undergrave en demokratisk høringsrunde slik den er ment å være.

Det er ikke en nasjonal ramme vindkraft i seg selv som er konfliktskapende, det er innholdet i en endelig vedtatt nasjonal ramme vindkraft som gir konfliktnivået. Intensjonen med høringen er nettopp å få fram interessemotsetninger, hvilke verdier som står på spill, samt synliggjøre de valg politikerne må ta. Nasjonal ramme, eller en nasjonal plan, bør og svare på i hvilken grad vi ønsker og trenger landbasert vindkraft i Norge. Eksklusjonsområdene i nasjonal ramme er viktige og må tas med videre. Rapportene og kunnskapsgrunnlaget er en start og må bygges videre på med mer og bedre naturkartlegging, der det mangler eller er mangelfullt.

Vindkraft

Naturviterne sier nei til videre massiv utbygging av landbasert vindindustri i norsk natur.

Vi vil peke på andre løsninger enn landbasert vindkraft, for å dekke vårt framtidig behov for fornybar energi, inkludert tiltak for energieffektivisering. Vindkraft er eksempel på at klimavennlig ikke alltid er miljøvennlig. Vindkraft er arealkrevende energiproduksjon hvor konfliktnivå ofte er høyt med miljøinteresser, landskap og artsmangfold. Arealinngrepene i seg selv fører til utslipp av lagrede klimagasser der norsk kyst- og heilandskap med verdifull 'klimanatur' er spesielt utsatt. Metodikk for klimaregnskap over inngrepene har til nå vært fraværende i utredningene.

Natur og landskap har en egenverdi, og betyr mye for folks livskvalitet, stedsidentitet og folkehelse. Natur er Norges fellesarv og ressurs. Vi har plikt til å bevare den for nåtid og framtid.

Hver enkelt ny vindkraftturbine plassert i norsk natur krever i gjennomsnitt 800 m vegutbygging. Større og høyere vindturbiner øker behovet for veginngrep. Et ferskt eksempel: Norsk Vind Energi AS planlegger Europas største vindkraftanlegg i Stølsheimen og fjellområdene vest for E39 i Hordaland. Stølsheimen er et nasjonalt kjent turområde, et av de større sammenhengende områdene av urørt natur på Vestlandet og selve indrefiletten som nært turområde for hele Bergensregionen. Her planlegges 300 vindkraftturbiner hver med 250 meters høyde. Dette vil bli et naturinngrep som inkludert vegbygging tilsvarer lengden av 300 norske kortbaneflyplasser.

Naturviterne vedtok på landsmøte i mars 2019 å si nei til endring av kyst- og fjellandskap til vindkraftanlegg uten at naturverdier blir tillagt stor vekt. Konsekvensene ved eksisterende vindkraftverk og de under bygging må evalueres samlet før nye konsesjoner gis.

Vi krever at vindkraft må være økologisk, sosialt og økonomisk bærekraftig. Naturviterne mener landbasert vindkraft ikke er i tråd med de tre pilarene i bærekraftbegrepet. Økologisk er de svært ødeleggende, sosialt har medvirkningsprosessene vært kritikkverdige, innbyggere og lokalmiljø føler seg neglisjert og overkjørt. Noe av dette skyldes den lange tiden som kan gå fra konsesjon til utbygging startet. Dette fører til en fremmedgjøring blant folk og gjør det vanskelig å forstå konsekvensene av hva myndighetene har tillatt. Den teknologiske utviklingen mellom konsesjon og utbygging har bidratt til å forverre bildet. Her tenker vi blant annet på størrelsen på turbinene. Økonomisk har vindkraftutbyggingene gitt avkasting for noen få. Det meste av det økonomiske

utbyttet havner på hendene til noen få store aktører. Bare i avgrenset grad tilfaller det verdier til felleskapet og lokalmiljøet. Naturviterne mener norsk natur forvaltes best når det forvaltes til folkets beste, ikke til profitt for de få.

Nasjonalt og internasjonalt ansvar for naturmangfold

En kunnskapsbasert og kontrollert forvaltning av natur og landskap må ligge til grunn når Norge omstiller seg til lavutslippssamfunnet vi har forpliktet oss til i Parisavtalen og i nasjonal klimalov. Norge må innfri forpliktelsene i den europeiske landskapskonvensjon og konvensjon om biologisk mangfold.

«Tapet av naturmangfold er økende og det har alvorlige konsekvenser for mennesker verden rundt.» Det slår FNs Naturpanel (IPBES) fast i sin urovekkende rapport som ble lagt fram 06.05.19. Menneskelig aktivitet har hittil endret naturen betydelig over hele kloden, inkludert 75 prosent av miljøet på land. Gjennomgripende samfunnsendringer må til skal vi klare å restaurere og beskytte naturen vår, ifølge Naturpanelet.

Naturverdier og biologisk mangfold må uavhengig av form for utbygging, vektlegges sterkere enn i dag. Kartlegging har til dels blitt gjort mangelfullt og overfladisk. Det må brukes langt mer tid på å kartlegge naturverdier i utpekte områder, både på land og til havs. Vi ser det som en selvfølge at man observerer hvordan lokaliteten brukes av flora og fauna i alle årstider før det trekkes konklusjoner.

Nasjonal ramme for vindkraft må nyttes til oppdatert kunnskap om naturverdier som sikrer viktige naturområder mot utbygging. Tålegrensen for vindkraft i norsk natur må også vurderes i planen. Samlet belastning på arter og naturtyper fra flere typer inngrep sammen med vindkraft og over større områder må tas med i videre nasjonal utredning. Utredningsprogram for enkeltprosjekt er i dag ikke i tråd med Naturmangfoldloven, og utredninger om bla. fugletrekk over land langs hele kysten er til nå svakt og mangelfullt utredet.

Vindkraft og folkehelse

Nordmenn har en sterk relasjon til natur, bruk av natur og urørt natur. Tilgang til grønne areal og natur som gir mulighet til fysisk aktivitet, friluftsliv for alle generasjoner, godt nærmiljø, trivsel, mestring og sosiale møteplasser er viktig for folkehelsen.

Støy er en stor folkehelseutfordring. Reduksjon av støy og sikring av stille områder er viktig for folkehelsen. Tap av natur og stedssorg påvirker folkehelsen – inkludert tap av urørt natur til vindkraftanlegg. Lokal medvirkning er en stor ressurs for folkehelsearbeid, og medvirkning i seg selv gir god folkehelse.

Utbygging av landbasert vindkraft får store konsekvenser for folks hverdag, der de bor og stedet og den naturen de er glad i. Det gir store, irreversible inngrep i urørt natur, og det berører folks hverdag, livskvalitet og folkehelse.

Vi er glad for at OED og NVE ønsker å se på og forbedre prosessene, inkludert medvirkning. Vi vil understreke at det også må sees på det som skjer allerede før melding. For mye makt ligger nå i enkelte grunneieres hender over områder som har stor allmenn, regional og nasjonal verdi. Hemmelighold og trusler fører til splittelse av familier og små samfunn med resulterende forringelse av bokvalitet og folkehelse.

Helse- og omsorgsdepartementet (HOD) skriver i sin uttale til nasjonal ramme vindkraft 06.05.19 at «Helse- og omsorgsdepartementet har ingen merknader til saken». Naturviterne stiller seg undrende til at HOD, et departement med egen folkehelseminister, ikke gir uttale i høringen om nasjonal ramme for vindkraft. Vi har mange eksempler på at vindkraftutbygging påvirker folkehelsen og reduserer livskvaliteten til innbyggere.

Andre løsninger for fornybar energi

Naturviterne mener Norge må prioritere opprusting av eksisterende vannkraftanlegg. Opprusting av eldre vannkraftanlegg innenfor gjeldende regulering vet vi kan gi mer energi. Klimaendringer og økt nedbør kan og gi mer energi fra vannkraft i Norge framover. Næringen mener deler av skatteregimet for vannkraft hindrer oppgradering av gamle kraftverk. Et ekspertutvalg som vurderer beskatningen av vannkraftverk skal levere sin rapport høsten 2019. Når Norge har leterefusjons-ordning for fossil energiutvinning, olje og gass, bør vi vel kunne ha ordninger som stimulerer nok til oppgradering av eldre vannkraftverk?

Potensialet for energieffektivisering og bruk av solenergi må utnyttes og stimuleres, f. eks gjennom støtte fra Enova og bedre skatteregime. Norge har store areal med eksisterende bygninger/tak som kan utnyttes til solenergi. Dette er energiproduksjon som krever ingen eller få inngrep i natur og areal.

Naturviterne mener flytende vindkraft til havs må utvikles og utredes. Biologisk mangfold og konsekvenser for fugle- og fiskeliv må konsekvensutredes ved lokalisering av havvind jfr. EUs KU direktiv.

Med hilsen

Dagfinn Svadberg Hatløy
Forbundsleder fagforeningen Naturviterne

For Hovedstyret Naturviterne